

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Apare odată în săptămână:

DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINEȘCU Nr. 35.

Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

Lauda preoției și rolul bisericii ortodoxe române

La așezarea pietrii de temelie pentru ridicarea catedralei ortodoxe române în Cluj, d. *Vasile Goldiș*, în calitatea de președinte al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, a rostit un discurs care a fost remarcat în mod deosebit de toată asistența. În acest discurs d. V. Goldiș arată însemnătatea preoției române în istoria neamului nostru și fixează rolul bisericii noastre în viața noului stat român. Credem a face bun serviciu cetitorilor noștri publicând în întregime discursul d-lui V. Goldiș.

D. Goldiș a spus:

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” ia bucuroasă parte la solemnitatea așezării pietrii de temelie pentru ridicarea catedralei ortodoxe române din Cluj.

Această Asociațiune, înființată de regeneratorul vieții naționale a Românilor transilvăneni, marele Andreiu Șaguna, dimpreună cu vrednicii săi tovarăși de pioasă amintire, în timpul, când după revoluția lui Avram Iancu se simțea imperioasă necesitatea de a îndruma neamul de Români, scăpat abia din iobăgie, pe cărarea civilizațiunii luminate prin noile credinți, răsărite din sângeroasele frământări ale marilor națiuni din Apus, a avut norocul incomparabil, prin chiar sufletul întemeietorilor ei, de a așeza la temeliiile sale concepția moralei religioase.

Creștină chiar din ceasul nașterii sale, așezată fatalicește pe cărarea dintre Apus și Orient, în drumul de învălmășală a atâtor seminții, frontieră între două lumi, cari de peste o mie de ani se încaieră în lupte nesfârșite pentru definitivă biruință, națiunea română, încercată de suferinți fără pereche în istoria omenescă, a aflat scutul existenței și unității sale în credința sa religioasă, mai biruitoare de-

cât toate mizeriile pământești și mai puternică decât toate puterile lumii.

Națiunea aceasta prin credința ei s'a mântuit. În vremile vijelioase ale torentelor barbare, în cursul veacurilor de opresiune prin seminții vrăjmașe și închegări sociale întemiate pe concepția nedreptății, în mijlocul sângeroaselor ciocniri dintre Asia și Europa, frământată și secătuită de atâta fărădelege și rapacitate, națiunea română și-a aflat mângăerea în umbra crucii lui Hristos. Bisericețele de crengi și scânduri au fost cetățuile ei nebiruite de toate uraganele vrăjmășiilor omenesti, umilii și umiliții ei preoți, simpli și săraci cu duhul, au fost soldații ei, neînfrânți și izbăvitori.

*În Ardealul încătușat, acești preoți au fost în toate vremile adevărații conducători ai turmei credincioase, mângăietori și sfătuitoari în pace, viteji conducători în vijelii, în acelaș timp vestitori ai crucii și purtători de sabie. Ei erau în fruntea cetelor lui Horia, „popi valachi”, cum le spuneau opresorii noștri în limba lor oficială latinească, — vlădicii lor au iscălit acel *Supplex libellus Valachorum*, vlădicii lor au prezidat adunarea de pe Câmpul Libertății în 1848, ei au fost tribunii lui Iancu, ei au fost căpitani în luptele noastre pentru libertatea națională și în ziua măreață dela Alba-Iulia în 1 Decembrie 1918, în fruntea preoțimii lor, toți vlădicii români se aflau pe tribuna, de unde s'a proclamat unirea pe vecie a neamului românesc în noua „Dacia Felix”.*

Și în epocile de glorie dincolo de Carpați, marii voievozi după fiecare izbândă de arme ridicau mănăstiri întru mărirea lui Dumnezeu, prea bine știind, că brațele vitejilor erau purtate prin tăria credinței.

În cursul istoriei sale întregi, neamul românesc s'a confundat cu credința românească.

Păstrătoare a acestei sfinte tradiții „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” se crede datoare a continua misiunea moștenită dela înaintași, îndreptând și de acum înainte viața neamului nostru spre atmosfera senină a moralei religioase.

Suntem pătrunși de convingerea, că noul stat român mai vârtos trebuie să se îngrădească cu tăria nebiruită a credinței strămoșești, să-i păstreze bisericii noastre naționale rolul de conducătoare sufletească a poporului românesc, incredințându-i creșterea lui și îndreptarea lui spre împărăția mântuitorului Hristos, căci numai ea poate chezași, ca în trecut, astfel și în viitor, în fața orcăror primejdii, ființa etnică distinctă a neamului nostru pentru vecie.

Înalte-se deci noul Sion în această cetate a suferințelor noastre de veacuri, ca simbol al dreptății Dumnezești și adăpostească prin puterea sfântului său altar acest scump patrimoniu al solidarității și unificării națiunii române până la sfârșitul veacurilor.

Comemorarea lui Gheorghe Lazăr la Avrig.

Românii din toate unghiurile țării întregite au sosit, în masse impunătoare, Duminecă în 17/30 Septembrie la Avrig, să se închine în fața mormântului neasemănatului învățător și luptător pentru idealul neamului său, preamărind numele lui Gheorghe Lazăr.

Atât tronul, cât și biserica, precum și guvernul și reprezentanții așezămintelor culturale românești au sărbătorit centenarul morții vrednicului fiu al Avrigului, care cu acest prilej se împodobise cu flori, verdeață și tricolorul țării arborat pretutindeni, cu arcuți de triumf, cu o splendidă expoziție de țesături țărănești, cu o nouă pictură în sf. biserică, și cu împodobirea mormântului marelui dascăl, îngropat în acest sat.

I. P. S. Sa mitropolitul nostru Nicolae dimpreună cu PP. SS. LL. episcopii Roman al Oradiei-mari și Nicolae al Clujului cu membrii consistorului arhidiecezan și profesorii seminariai cu elevii, comitetul central al Asociațiunii în frunte cu președintele ei V.

Goldiș, elevii liceului Gheorghe Lazăr în frunte cu profesorii etc. au plecat cu un tren special la ora 6 și 20 minute la Avrig.

La ușa bisericii I. P. S. Sa mitropolitul cu PP. SS. Lor episcopii au fost întâmpinați de protopresbiterul locului Ioan Căndea și preoții Grigorie Chialda și Traian Maxim. În cuvinte alese salută părintele protopop pe înalții ierarhi cari vin să prăznuiască memoria fiului comunei Avrig, care și doarme somnul lângă biserică.

I. P. S. Sa spune, că biserica recunoaște toate tuturor fiilor ei vrednici a venit să ridice rugăciuni la cer pentru odihna sufletului celui dispărut înainte cu 100 ani și să mulțumească lui Dumnezeu pentru toate câte ne-a făcut nouă.

I. P. S. Sa asistat de părinții episcopi, de protoereii Matei Voileanu, Dr. Ioan Stroia, Dr. George Proca, Trandafir Scorobeș, Ștefan Hondur, Ioan Căndea, de preoții Dr. Gălea, P. Bogza, G. Chialda, Tr. Maxim și diaconii D. Antal și George Jurebiță, a oficiat cu toată solemnitatea sf. liturgie.

Răspunsurile liturgice le-a dat corul mixt al școlii noastre normale, condus de prof. T. Popovici.

La ora 9 a sosit în gară cu tren special A. S. R. Principele Moștenitor Carol, însoțit de dnii miniștri prof. Dr. Angheliescu, general Moșoiu, Cosma și secretarul general al ministerului instrucțiunii I. Valaori.

Întru întimpinarea A. S. Regale se aflau pe peron dnii Anastasie Boiu prefectul județului Sibiu, colonel Radovici, prefectul județului Făgăraș, St. Pop senator directorul liceului sf. Sava din București, deputații Tr. Lalescu, I. Matei, Popa Liseanu, I. U. Soricu, Eug. Pîso, I. Iliescu prim procuror al tribunalului Sibiu, generalii Cihosky comandantul corpului VII de armată, Lupaș, V. Goldiș, pictorul Satmáry, C. Ionescu, directorul liceului Lazăr din București, M. Botez, numeroși profesori din învățământul secundar și primar etc.

La sosirea trenului princiar muzica întonează Imnul regal. Dl A Boiu, prefectul jud. Sibiu, urează bună venire A. S. Regale, ear dl Ioan Nicolae primarul comunei Avrig prezintă tradiționala pâne și sare.

Principele Carol a trecut apoi în revistă compania de onoare din reg. 90 infanterie sub comanda dlui col. Bădescu, comandantul regimentului.

Se formează cortegiul, care se îndreptează la biserică, în curtea căreia se află și mormântul lui Gh. Lazăr.

Dealungul drumului până la biserică mii din țărani și țărance isbucnesc în prelungite urale.

Principele Moștenitor e primit la intrarea în biserică de I. P. S. Sa mitropolitul *Nicolae* al Ardealului, înconjurat de episcopii Roman Ciorogariu și *Nicolae Ivan*, precum și de întregul cler.

La ora 11 terminându-se sfta liturgie, ieșim înaintea mormântului marelui dascăl, care era frumos împodobit cu flori și verdeață și încărcat cu o mulțime de coroane, dintre cari amintim a guvernului cu inscripția: „Guvernul României întregite, primului apostol al renașterii naționale“, a Bisericii noastre cu inscripția: „Biserica recunoșcătoare, dascălului *Gheorghe Lazăr*“, etc. etc.

I. P. S. Sa mitropolitul cu P. S. Lor episcopii și clerul care a servit la liturgie, oficiază un parastas, — după care urmează cuvântările.

I. P. S. Sa mitropolitul *Nicolae* al Ardealului a rostit omagiul în numele bisericii române astfel:

Sânt în viața popoarelor chemări venite de sus și sânt suflete cari știu să le prindă solia și să se facă purtătorii ei.

Un astfel de sol al cerului cătră poporul românesc, ca să-l trezească la mai multă conștiință de sine și să-l chemie cătră misiunea sa în lume, a fost și Marele Dascăl *Gheorghe Lazăr*, în jurul mormântului căruia, închis acum o sută de ani, ne-am adunat azi aci. De la acest mormânt se desprinde înțelepciunea cuprinsă în sf. Evanghelie care s'a cetit astăzi, că omul și popoarele trăiesc mai presus de toate prin sufletul lor, „pentru că ce i-ar folosi omului de-ar dobândi lumea toată, și și-ar pierde sufletul său“.

De când a sburat de pe buzele Mântuitorului Ișus acest cuvânt, a început o nouă epocă în dezvoltarea lumii. Fericiți cei cari, înțelegând cuvântul s'au făcut propagatorii luminii și culturii în mijlocul semenilor lor.

Acel pe care-l sărbătorim azi, s'a ridicat din părinți țărani din această comună, înfățișând prin sufletul său, prin trezvia minții și prin agerimea sa toate darurile minunate cu care a înzestrat Dumnezeu neamul românesc. A trecut prin școli străine, la Sibiu, la Cluj și Viena, înarmându-și sufletul cu învățăturile științei, dar a lăsat locul de căpetenie în sufletul său pentru idealul unității culturale și naționale a fraților săi, pe care l-a văzut de pe paginile trecutului, l-a cristalizat din suferințele prezentului și din întrezăririle către viitor pe cari le prindea cu ochii săi de sburător spre cer. Cu această pregătire s'a întors acasă ca dascăl pentru slujitorii altarului, în Sibiu mult prigonitului nostru scaun vlădicesc.

Pentru un om ca *Lazăr*, piedecile ivite în cale n'au însemnat decât poarta dela care se deschide mai larg și mai luminos drumul spre idealul visat de el.

Dela Sibiu a trecut *Carpații* la București unde în încăperile dela sf. Sava întemează o școală, care n'a fost numai atât, ci a fost un simbol, un drapel, un crez pentru toți românii amintindu-le că a sosit vremea renașterii și culturii românești; a fost o adevărată vatră de lumină care a răspândit în toate unghiurile locuite de români raze binefăcătoare și a dat roade!

Aceste roade au fost aducătoare de libertate, ele trezind sufletul acelor eroi cari și-au pus în cămășă viața și în frunța poporului, scuturând jugul robiei politice și culturale a grecilor, au dovedit lumii întregi că sântem un popor vrednic de a trăi liber pe pământul strămoșesc.

Azi au venit români din patru unghiuri să se închine în fața marelui apostol, care cu neasămănată încredere în sufletul poporului român, s'a făcut luminătorul și desrobitorul neamului său. Au venit să-i aducă prinos de mulțumire și recunoștință.

Uniți azi în cuget și simțiri cu desrobitorii țării, cu cei ce stau în frunța țării, cu glorioșii noștri Suverani și iubitele odrasle ale întregii dinastii, într'un gând și din suflet aducem laude memoriei lui Gh. *Lazăr*, celui care el mai întâi s'a jertfit.

La împlinirea a o sută de ani dela moartea lui se cuvine să facem azi aci făgăduința sărbătorească că vom deschide larg porțile sufletelor noastre pentru luminarea poporului prin duhul iubirii, al buneii înțelegeri între frați, al libertății prin cultură și progres, împlinind astfel visul cel mai scump al acestui mare luminător. Iar pe cel drept și bun, pe Dumnezeu nostru, îl rugăm să odihnească în pace pe Gh. *Lazăr*, a cărui pomenire să fie vecinică!

A. S. R. Principele Carol a rostit următoarele:

S'au împlinit acum o sută de ani dela moartea marelui dascăl Gh. *Lazăr* și ne-am adunat aici spre a-i proslăvi memoria.

Câte lucruri mari s'au săvârșit de atuncea, și ce bucurie ar resimți el, dacă ar fi în viață, că azi Avrigul său este pământ românesc.

Privind de aci înspre miazăzi desigur, că în copilăria sa, a trebuit să se gândească că ce o fi dincolo de acest uriaș zid de stâncă? Ca și pentru alte mari figuri ale neamului, parcă acest zid a fost făcut ca să fie trecut. Ca și voevozii legendari întemeietori de țări, acest voevod al culturii întemeietor de școală a trecut zidul ca să-și întărească neamul.

Astăzi noi nu mai avem zid de trecut spre a-ți sărbători fapta, o dascăl preamărit, putem privi munții noștri cu sufletul înălțat de minunăția priveliștii, fără groaza de a ști că sânt ziduri tainice, despărțitoare de frați.

Gheorghe Lazăr a fost și el unul dintre eroii,

cari au priceput că aceste ziduri nu sânt firești, și el unul a dat dintre primele lovituri pentru dără-marea lor.

Ce concepție nobilă ca a sa, să-și puie toată știința, tot sufletul pentru înălțarea neamului și întărirea patriei! Zic neam și patrie, căci în concepția lui toți acei cari grăiau și simțeau românește, erau de un neam și de o patrie.

Cu studiile ce le-a făcut putea să devie om bogat, să ducă o viață tihnită, cu toate că nu su se înțelese cu mai marii lui.

Dar a fost el dinsămânța luptătorilor fără odihnă și al adâncilor iubitor de neam.

A fost sortit să-și închine viața unei cauze, și luptând i-a pus temelia.

Intro țară unde toate școlile și cultura erau în mâna străină și se făceau în limbă străină — Gh. Lazăr a avut nespusă îndrăzneală de-a afirma, că și în românește se poate vorbi limba științei și a culturii.

Nu mai Constantin Bălăceanu, dar și mulți alții au fost minunați atuncea de un adevăr ce nouă celor de astăzi ni se pare că nu poate fi altcum. Astăzi, povestind aceasta, uităm câtă sânguință a trebuit și câte umiliri au fost îndurate spre a prnba acest adevăr.

De aci începe toată opera de renaștere culturală a României de azi . . . Singur un luptător ca el putea să-i pue temeliile. Școala Sf. lui Sava a fost focarul, de unde a pornit viața intelectuală a României veacului al XIX-lea. Sufletul ei era Gh. Lazăr.

La căldura acestui suflet s'au încălzit și s'au pregătit cei dintâi pionii ai renașterii noastre.

El este soarele, care răsare după un lung șir de ani întunecați.

Cu el s'a făcut ziuă pentru totdeauna.

Dascăl în adevăratul tîlc al cuvântului, nu s'a mărginit numai la predarea învățăturilor de pe catedra, ci s'a încercat pria manifestul său din 1818 să alcătuiască primul program pentru școlile românești, și ceace este mai frumos este că, în liniile lui generale, acest program este acela care și astăzi stă la temelia alcătuirii noastre școlărești.

Vreo trei ani de zile a lucrat el cu tihnă și energie și perseveranța lui?

Dar pregătirea lui culturală a avut și urmări pe terenul politic; acei cari au urmat școala lui, au fost dintre cei dintâi cari s'au alipit la mișcarea lui Tudor Vladimirescu.

Gi el a fost un convins partizan al mișcării naționale dela 1821, și cum putea să fie alt fel? Căci el nu era numai dascăl ci în primul rând un infocat patriot și un apostol.

Apostoll eată națiunea magică care l-a ajutat să facă faptele cele mari.

Fără de ea n'ar fi putut reuși!

Și acuma când sărbătorim acest mare român, ce învățăminte putem noi cei de astăzi, și mai ales cei din tagma lui, trage din viața lui?

Căci dacă cei ce au lăsat urme adânci în istoria dezvoltării unui neam, nu ne alegem cu pilde, la ce îi mai sărbătorim?

Gheorghe Lazăr a fost ceace ar trebui să fie ori ce dascăl conștient de menirea sa: Dascăl patriot și mai pre sus de toate: Apostol.

Păr. Marcu evocă epoca de umilire, dar și de mândrie prin care a trecut neamul românesc în timpul lui Gheorghe Lazăr.

Dl ministru al instrucțiuni publice Dr. C. Angelescu a vorbit în numele guvernului.

Dl ministru Moșoiu a rostit o cuvântare de omagiu în numele Ardealului.

În numele Bănățului a vorbit dl ministru Aurel Cosma.

În numele Academiei Române a vorbit dl profesor G. Bogdan Duică.

Dl. Vasilie Goldiș, președintele Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român, a rostit o inimioasă cuvântare în numele „Astrei“.

Dl I. Matei, deputat aduce omagiul Parlamentului.

Dnii Ștefan Pop, directorul liceului sf. Sava din București, în numele corpului didactic din vechiul regat; Vasilie Bologa, directorul liceului de fete din Sibiu în numele corpului didactic din Transilvania, păr. prof. Honurea, din Chișinău în numele corpului didactic din Basarabia; Andreiu Pora, în numele învățătorilor ardeleni și alții au rostit frumoase cuvântări omagiale pentru preamărirea memoriei marelui propovăduitor de lumină și cultură națională Gh. Lazăr.

În numele țărânimii din Avrig, a rostit omagiul pentru Gh. Lazăr, primarul satului săteanul Ioan Nicolae, care la sfârșit a mulțumit pelerinilor pentru felul cum au cinstit pe Gh. Lazăr.

După terminarea acestei solemnități, s'a servit un banchet de o sută de tacămuri în sala hotelului Avrig oficialităților și invitaților. La banchet nu s'a rostit nici o cuvântare.

După amiază un minunat cortegiu etnografic al populației din Avrig și din satele de pe țara Oltului, organizat de prof Vasilie Stoica a defilat înaintea A. S. R. Principele Moștenitor Carol și a asistenței.

Cortegiul a stârnit admirație unanimă.

*

Oaspeții au vizitat apoi expediția de țesătur, românești, organizată în școala primară din localitate în sfârșit satul.

*

Seara, oaspeții și pelerinii au plecat cu trenurile speciale, la căminuri, iar A. S. R. Principele Carol însoțit de aghiotantul său dl col. Condiescu, cu automobilul la Sinaia.

Întreaga solemnitate s'a desfășurat într'un cadru de măreție, așa cum merită memoria lui Gh. Lazăr.

Catastrofa din Japonia.

„Al Domnului este pământul și plinirea lui, lumea și toți cei ce locuiesc întrânsa“. (Psalm 23.)

Imperiul Japoniei, țara insulară, țara ciresilor, țara care prin diligența proprie s'a elupat un renume, invidiat de toate popoarele mari și culte a Europei, azi servește ca obiect de meditație pentru ori-care cugetător. Istoricul va scrie o pagină în istoria lumii, despre cea mai mare catastrofă, care a zguduit din temelii un imperiu, filozoful va căuta să esplice din măreția evenimentului, cauze necunoscute de noi, iară din efectele văzute va căuta să esplice puterea naturei, ca și cauza ultimă; geograful și astronomul vor cerceta mersul stelelor, a meteorilor, învârtirea și gravitațiunea pământului, ca se afle cauza cutremurului; neguțătorul va deplânge urezul, bumbacul, mătasa și crizanthemele, cari au căzut pradă, lavei, focul și apei; fiii lui Budha vor bate cu nuielele idolii din case și biserici, pentru-că au adus pe capul lor aceasta nefericire . . . Singură Marea Galbină, șinurile de mare și fundul Oceanului, vor fi primit mai cu resemnare lovitura și vor fi înțeles mai clar și mai limpede, ca ori-care cugetător, că: „Al Domnului este pământul și plinirea lui, lumea și toți cei ce locuiesc întrânsa“.

Cinci ani jucă războiul mondial jocul său diavolesc pe pământ și n'a fost popor care să nu-și fi pus toată știința sa în ajutorul acestui foc; a cărui scop principal iera stârpirea omului și avutului lui. Ba să înșirară la jocul macabru și fiii lui Budha și Mohamed alui Brahma, Ormuzd și Ariman, întrecând în aceasta meserie chiar și pe măiestrii lor pe fiii Europei, cari purtau pe buze dulcile învățături ce fiul Mariei le predicase în valea Iordanului. Toate minunile ce Dumnezeu lui Israil le săvârșise în Muntele Sinai și pe pustiul Arabiei începuseră să se întunece în fața minunilor ce fii pământului fără deosebire de religie ori credință le săvârșeau cu ajutorul armelor ucigătoare. Popoarele Orientului, cari erau luminate și încălzite de cărțile sfinte „Vedele“ și „Zend-Avesta“, cari porunciau, ca o mulțime să trăiască o viață onestă, curat la suflet și la trup, să iubească pe deaproapele, să grijască că „focul sfânt“ să nu înceteze a arde pe vatra fiecăruia etc; începură a se stinge și locul lor îl-luară alte credințe, alte doruri și alte avânturi, ba începură a cunoaște chiar și pofta de mărire, pofta de cucerire, pofta de subjugare a limbilor și popoarelor, așa că pe-

ricolul galbin e pentru Europa o sabie a lui Damocle. Și dacă oare-cândva „pericolul galbin“ va produce un cutremur, o groază și o frică între popoarele Europei — fiii Europei o vor merita-o, — căci între învățăturile cu cari a fericit popoarele Orientului, nu găsim învățăturile lui Hristos, nu găsim învățături, cu cari fiii Europei să fi căutat a cuceri sufletele și credința lor, ci numai metodele de cucerire a porțelanului, urezului, bumbacului și mătăsii strălucitoare.

Oare acum, când Tatăl cel ceresc, Stăpânul cerului și al pământului, al apelor și al mărilor s'a arătat puterea sa dumnezeiască și noi Europeanii le vom trimite cuvinte de mângâiere și le vom zice: „Veniți și vedeți lucrurile lui Dumnezeu, că nu sunt ca lucrurile oamenilor; minunile lui Dzeu sunt mai mari ca minunile oamenilor iară sfaturile lui mai înțelepte, ca sfaturile noastre“; și dacă le vom zice: „Întoarceți-vă fiii oamenilor“ că „o mie de ani înaintea Ta Doamne ca ziua de ieri care trecu“ și dacă le vom spune, că precum pofta de mărire a lui Adam fu prefăcută în plângere cu jale — prin scoaterea lui afară din bunătățile raiului; astfel și pe omul pământean de azi, pe cel mândru și sumet îl umilește, iară pe cel umilit îl înalță, — ne vor crede ei oare? Ne vor înțelege oare? Sigur că nu ne vor înțelege, căci suntem în contradicere cu porunca lui Hristos, care zice: „Așa să vă purtați, ca din faptele voastre să văză lumea, că sunteți vrednici ucenici ai mei!“ Și paremi-se că din faptele Europeanilor — fiii lui. Budha nu vor cunoaște, că suntem vrednici ucenici a lui Hristos! Iară dacă cei năpăstuiți ne vor întreba cași nește necredincioși, că oare pentru a cui păcate au suferit ei; noi vom răspunde, că nici pentru păcatele lor, nici pentru a-le părinților lor; ci numai pentru-că Dumnezeu a voit să-și arate aici pe pământ mărirea și atotputernicia sa.

Ori și cât de neînțelegători vor fi fiii lui Budha față de credințele noastre, totuși una o vor putea-o înțelege mai bine; când vor vedea pe Tokio al lor, că e una cu pământul, vor înțelege că Nirvana adică „nimicul“ în care cred ei, că ar fi în viața viitoare, nu e acolo, ci e aici în viața pământeană, iară în locul Nirvaniei e o viață vecinică, o fericire vecinică, neconturbată de războaie, de ciumă de foamete, de cutremur, de foc, de lavă ori apă; acolo e fericirea adevărată.

Nu mulțimea morților din înfloritoarele orașe Tokio și Iokahama arată puterea Ta Doamne, ci faptul, că ai săvârșit un lucru peste putința omenească!

Intocmai ca Jidovii, cari cu toată necredința lor, când au văzut cerul întunecându-se și pământul cutremurându-se și pietrele despicându-se au strigat: „cu adevărat fiul lui Dumnezeu a fost acesta“; astfel și noi fiii pământului strigăm Ție: „Al Domnului este pământul și plinirea lui, lumea și toți cei ce locuiesc întrânsa“: „Cine e Dumnezeu mare ca Dzeul nostru“; Tu ești Dumnezeu carele faci minuni!

Iară pe fiii lui Budha, cari n'au avut parte de lumina Fa Doamne, de a iubitului Tău Fiu și de a puternicului Tău Duh pe acest pământ, nu-i lăsa în Nirvana credinței lor deșerte, ci li așază și pe ei la locul, care l'ai gătit lor dela începutul veacurilor.

Odvoș, 1923.

Ioan Evuțian, preot.

Școalele confesionale.*)

Când mă apuc să scriu, nu voiesc a apăra pe Păr. Trifa dela „Lumina Satelor“, că este vrednic singur a se apăra. Și pentruce l-am și apăra, că ce a scris este adevăr nerăsturnabil și dacă pentru adevăr este judecat, apoi înzădar s'ar apăra, că tot nu va scăpa de pedeapsă, că sentința s'a adus și ceice sunt mulțumiți cu ea, trebuie s'o execute. Așadar Păr. Trifa! Ți-sa adus sentința prin „Foaia Poporului“, pregătește să fii executat!

Și mi-se permită și mie să-mi spun părerile în chestia „vechilor școale“.

Înainte de toate „nu statul grăbește statificarea școalelor“ — cum se afirmă, — că statul este și a fost mulțmit cu școlile confesionale (române), ci învățătorii vreau să silească statul să le statifice, Să se aplice legea statificării numai față de minorități; nu se poate, ci trebuie s'o aplice și față de noi. Sunt sigur în credința mea, că statificându-se școlile „nu se va mână apa dela moara lor, la a noastră“, ci se va împovăra și mai mult statul, care și așa o duce cam rău cu finanțele și așa tot noi majoritatea vom trage scurta.

Pentruce nu va veni „apa la moara noastră?“ Pentruce n'a mers dela a noastră la a lor! Cum adecă? Imi aduc aminte foarte bine, că și eu eram odată preot-învățător, vreo 5 ani. Revizorii școlari pe acele vremi, tot des erau în inspecție pela școalele noastre, dar cu toate aceste eu n'am învățat copiii să iubească țara și poporul unguresc, ci i-am învățat să iubească poporul românesc, spunându-le, că și acest popor are o țară, dar nu poate deocamdată să-i cuprindă pe toți. Va să zică, le-am dat să înțelegă, că trebuie să regândească la „frații liberi“ și să-și închipule, cât poate să fie de fericită starea lor. Am aprins prin aceasta în poporul de mai târziu dorința de a se vedea toți într'o țară. Nu afirm, că aceasta am făcut-o numai eu! Au făcut-o poate toți învățătorii confesionali de atunci și cei destat de azi, în suflétul cărora palpită dorința „plinirii vremilor“.

Oare, dacă se vor statifica și școlile minorităților, nu va fi școala lor statificată tot acel focar de sovi-

*) Răspuns la art. „Prefacerea vechilor școale“ publ. în „Foaia Poporului“ Sibiiu semnat de „Un învățător de stat“.

nism „pentru dărâmarea Statului Român“ cum e și azi? Sunt sigur, că tot așa! Și e foarte natural să fie. Noi cari cunoaștem starea lor sufletească nu putem pretinde dela ei să-și înăbușe acel sovinizm, ba din contră, cu cât mai mult vom căuta să-l înăbușim, cu atât va căuta mai mult să izbucnească, pentrucă, dacă punem lemne pe focul care se stinge, se aprinde de nou și se face mai mult jar și cenușe și așa cu atât mai târziu se va stinge. Așa dar am avea niște oameni hrăniți de noi, cari ar lucra în contra noastră! Această la ce e bună? La nimic. Deci, mai bine să-i lăsăm să-și poarte ei greumântul lor decât să-l purtăm noi.

Statificarea e bună oare, numai pentruca să nu se amestece popii în învățământ? Nu strigați Domnilor! Noi nu ne-au amestecat nici odată! Nici o îndrumare nu v'am dat și dacă totuși ar fi îndrăznit cineva să vă dea, n'ați primit, căci ziceți: Noi am învățat pedagogie, nu voi, deci nu sunteți chemați a ne'ndruma. Atunci noi, ca și cei nechemați, am plecat, capetele și v'am lăsat în pace, deși nu în toate cazurile cași cei nechemați, ci ca cei ce încunjură cearta.

Oare amestecul în învățământ din partea noastră să fie catechizarea ce o facem? Ei bine, și aceasta v'o lăsăm vouă din motivul, ca elevul să auză cuvinte dzeiești și dela alții, nu numai dela noi. V'o lăsăm apoi și din alte considerații pedagogice pe cari voi le cunoașteți foarte bine.

Pe tema aceasta au fost multe discuții, dar n'am voit să ieșim noi învingători, ca să nu ni-se impute, că fugim de 2 ore de muncă. N'o să fugim niciodată, pentrucă cele două ore de muncă în școală, nouă ne servesc spre recreare. Ne place și nouă să auzim copiii zicând: „Mă, iaca vine popa“. „Acum s'a dus popa“ și „Vine Domnul învățător!“

Ori doară amestec în învățământ înseamnă, că ne-am îngrijit să strângem birurile, cu cari să susținem școala? Prin acest amestec am ajuns numai în conflict cu poporul. Ne-am trudit să vă facem palate în cari să puteți trăi liniștiți și pe lângă aceasta să avem și noi odihnă, dar ne-am înșelat, căci în loc de odihnă am ajuns la ne-liniște și mai mare. Dacă o știam aceasta, ne zideam noaună palate, că puteam, nu să ne mutăm dintr'un loc într'altul, cum o face cea mai mare parte dintre noi azi. Că salariul a fost mic la confesiune atunci, n'am fost cauza noi, ci vremile prin cari am trecut. Că nu putem fi azi milionari, iar nu suntem noi de vină, ci e Statul. Trebuie dar să cerem dela Stat să ne facă pe toți milionari, ca să n'avem motiv de supărare.

Suntem învinuiți oarecumva, că noi preoții suntem cauza războiului care trecu, pentrucă n'am predicat destul și n'am învățat poporul „dragostea de aproapele“, care singură duce la mântuire și care cu 2000 ani înainte a fost predicată de „Blândul Isus“.

Această învinuire ne-o aduce Dl. „Învățător de stat“ pentruca „să nu țină mâța în sac“. Foarte bine! Vrem ca mâța să fie lăsată să fugă, că tot se oprește, ea odată când se obosește și când vede că fuga ei e zadarnică și nici nu trebuia să fugă, că n'avea de ce.

Să cercetăm puțin istoria și să vedem, că oare și persecuțiile pentru aceea au fost pornite contra creștinilor celor dintâiu, pentrucă apostolii n'au predicat destul? Nu, ci pentrucă se temeau împărații păgâni, că înmulțindu-se creștinii, domnia lor va da faliment. Iată pentruce suntem învinuiți noi de a fi

cauza războiului, tocmai pentru că am predicat contra răului. Să se știe, că dragostea aproapelui nu se poate predica față de popoară în general, cași față de singuratici. Să zicem, că facem după rețeta „Invățătorului de stat”, bine, dar să impună Dlui aceasta tuturor preoților din toată lumea, că dacă numai noi vom face așa, vine Ungurul, Bulgarul, Muscalul șcl. și ne iau țara, pentru că noi îi vom iubi mai mult pe ei decât pe noi. Va fi bine așa? Dacă da, apoi poțiți și predicați, că noi nu vă vom urma. Noi vrem să avem o țară mărginită de hotară și nu una internațională! Când toată lumea va fi pătrunsă de iubirea aproapelui dupăcum noi o înțelegem, sunt sigur, că vor înceta războaiele. Când nu predicăm internaționalismul ne mai bazăm și pe cuvântul ap. Pavel. Gal. VI. 10: „Faceți bine tuturor, dar mai ales celor de o credință cu voi”.

Cei ce s'au hrănit din iubirea predicată de noi n'au dorit războiul și nici nu l-au pus la cale, ci cei ce s'au hrănit din predica internaționalismului. *Țăranul — căruia i-am predicat noi — nu-și bate capul cum să facă războiul, ci orășanul, pentru că la orăș e mai mare lupta pentru existență și mai mare dorul după o viață tihnită, fără muncă. Țăranul din munca sa învață iubirea aproapelui, până când orășanul din munca sa învață să exploateze, să asuprească pe aproapele. Acestor țărani, cari astfel se învață le-am predicat noi învățătura „Blândului Isus” și aceștia neascultă și azi, dar sunt cam supărați pe noi, pentru că obsearvă, că ceia ce noi am predicat, n'a avut rodul deplin, în urma căruia, tot ei suferă. Aceasta scădere provine nu din criza noastră, ci a altora.*

Preoții sunt cauza — zice — că oamenii se închină azi la Iuda (ban). La această invinuire nu sunt vrednic a da răspuns, pentru că ar trebui să zic, că azi nimeni nu-și mai face datoria ca în trecut, pentru că Statul nu poate împărtăși bunul așa, ca să sature pe toți, încât nimeni să nu mai dorească nimic. Când s'ar găsi un așa stat sunt sigur că și acela ar avea fii, cari ar cere și mai mult. Priviți bursa și alte ocupațiuni și veți vedea, că ce speculă se face pentru îmbogățire, pentru „închinare la Iuda”! Oareși acestora noi le-am predicat? Celor ce noi am predicat, nu se închină lui, ci se trudește să-și câștige un traiu mai bun, că apoi să poată face bine aproapelui.

Că școala și azi are scăderi, să se caute greșelile la școala normală din trecut — zice — care a fost confesională, condusă de „profesori-teologi”, va să zică de popi. Ești în mare rătăcire Dle învățător! Invățătorii, cari au ieșit din școala normală din Arad — de aceasta vorbesc numai — cari trăiesc azi, n'au fost instruiți de profesori-teologi, și de profesori mireni. Câte odată dacă s'a găsit printre ei vre unul, care se ținea de preoție, a îmbrăcat haina, ori din dragoste, ori pentru oarecare privilegiu, ce-l putea da numai biserica, celor din cler. De 100 ani încoace, cutez a afirma, că profesorii-teologi, cari au funcționat la școala normală, se pot număra pe degete! Dacă va întrece numărul lor această afirmare, apoi pot să zic, că în totdeauna au avut și aceștia cultura necesară, dacă nu și mai multă decât profesorii laici.

Toți învățătorii acestei părți de țară sunt elevi ieșiți din școala lui T. Ciontea, Dr. P. Pipoș, Dr. I. Petran (acesta a fost popă), A. Seden ect. Acești profesori înaintea memoriei cărora cu evlavie trebuie să ne închinăm, să fie cauza scăderii școlii confe-

sionale de azi? Nu, de 100 ori nu! *Poate fi maestrul ori cât de bun, dacă ucenicul n'are duhul lui nu va fi bun maestrul niciodată, pentru că-i lipsește aceea ce e mai necesar.*

Admit însă afirmațiunea, că dacă elevii școlii primare nu progresează, învățătorul este vinovatul, pentru că nu-și face datoria cu conștiință. În școala primară materialul bine trebuie rumegat și numai după aceea dat elevului să-l aprofundeze. Nu poate fi vinovată de aceasta școala normală confesională, carea la rândul său a rumegat bine materialul ce l-a dat elevilor săi.

Mai zici apoi Dle învățător de stat, că n'ui scris cu penă mai ascuțită, pentru că astfel de lucruri nu se scriu în foi pentru popor. Ai dreptate! Ai scris destul, cât ai scris și cei ce ți-au citit scrisul și din atâtea pot deveni și mai îndărghiți contra noastră, iar dușmanii legii, bisericii noastre cu o armă mai mult au, pe carea le-ai împrumutat-o Dta. Din aceste motive nu-ți răspund în „foaie pentru popor”, ca cetitorii să nu se agite contra clasei ce a reprezintă. Atât și nimic mai mult!

După cele premerse să-mi fie permis a spune, că pentru ce nu vede biserica cu ochi buni statificarea școalelor confesionale?

Invățătorii foști confesionali și cei ce mut și azi mai de mult lucrau mână-n mână cu biserica. Azi? Copiii nu mai umblă la biserică, pentru că nu-i îndeamnă nimenea, azi nu mai știu să cânte în biserică nici chiar răspunsurile cele obicinuite, pentru că nu-i îndeamnă nimenea. Onoare excepțiilor! Cine să-i învețe? Preotul ziceți să nu se amestece în învățământ, învățătorul nu-i învață, să-mi spuneți, cum ar trebui să fie? Mai mult folosește poporului o cântare bisericască, decât una de cea cu „Frunză verde” pentru că aceasta o învață și după ce iese din școală, până când pe cealaltă n'o mai învață niciodată. Să se propună în școală cât mai multe cântări lumesti, dar să se propună tot atâtea, ba mai multe bisericăști! Când am fi siguri, că în școală ar rămânea Duhul lui Hristos, cum a fost mai înainte, apoi nimeni n'ar avea grije, că ce fel de caracter are școala. Această garanță nimeni nu ne-a poate da, pentru aceea nu ne învoim la statificare odată cu capul. Dacă se va face fără voia noastră, nu noi vom fi răspunzători de urmări!

Și dacă se statifică școlile, nu-i așa, că tot poporul are se le susțina? Bine! Poporul acesta, care muncește din greu pentru ca să poată susține Statul, să nu poată avea și el modesta dorință de a-și auzi copilul cântând în biserică, ori să-l vadă făcându-și rugăciunea? Să nu aibă dreptul a pretinde aceasta? Unicul lucru ce-l vede, că i l-a dat școala?

Fiecare popor trebuie să aibă o credință. Credința aceasta se formează în școală și familie. Cei bătrâni au avut credința dela fire. Cei de azi își pierd credința pentru că în școală nu este Duh creștinesc.

Cunosc un învățător fost de stat, care după ce ni-se făcu țara mare, s'a pus cu mai mare râvnă pe muncă și voia să-și ajungă scopul făcând educația în direcția religioasă. Poporul e mulțumit din cale afară. Ceialaltii colegi ai lui l-au luat la goană, văzând, că popularitatea trece dela ei la aceasta. Relațiunile între colegi sunt destul de încordate din această cauză. Iată, undete duce munca în direcție creștinescă! Iată, că azi am ajuns acolo unde au fost creștini cei dintâiu, cari mărturiseau pe Hristos!

Să nu vă rețină dela muncă sănătoasă goanele, căci zice Scriptura: „Fericiți cei asupriți pentru dreptate ect. . .”

O dorință avem. Când veți statifica școlile să întrebați poporul și bine să-l luminați și veți vedea, că până la unul va fi contra statificării! De încheiere trebuie să adaug, că nici cu starea actuală a școlii confesionale nu e mulțumit nici poporul, nici noi, pentru că ordinațiunile sunt numai pe hârtie și nu vedem aceea ce dorim!

Șoimoș.

I. Chebeleu, preot.

INFORMAȚIUNI.

Personale. P. S. Sa Domnul Episcop Ioan, s'a reîntors Sâmbătă în 6 Oct. n. dela Sibiu, unde a participat la ședințele Consistorului Mitropolitan.

Funcționari noi la Consistorul Mitropolitan. Prea Veneratul Consistor Mitropolitan, în ședința ținută la 5 Oct. n. în Sibiu, a ales de asesor referent bisericesc la Consistorul Mitropolitan pe părintele *Dr. Gheorghe Ciuhandu* asesor referent al Consistorului nostru, iar de secretar Mitropolitan pe d. *Vasile Goldiș* fost ministru și de prezent secretar al Consistorului din Arad. Regretăm îndepărtarea acestor bărbați distinși dela Consistorul nostru, dar suntem mândri că dieceza noastră dă Consistorului Mitropolitan funcționari de talia dlor V. Goldiș și Dr. Gh. Ciuhandu. Le urăm spor la o muncă rodnică pentru binele și prosperarea sf. noastre biserici, și întărirea patriei.

Preoții, participanți la Congresul din 10/23 și 11/24 l. c., au scăzământ de 75% pe C. F. R. la Arad și retour.

Asociația clerului „Andrei Șaguna”, Biroul central.

Nr. 70 — 1923.

Convocare.

În înțelesul § 10 din Statutele Asociațiunii Clerului „Andrei Șaguna” convocăm al

IV. congres ordinar al preoțimii ca congres misionar

pe zilele de 23 și 24 Octomvrie stil nou 1923 în Arad, cu următorul

Program :

1. Slujba sf. liturghii în catedrala episcopescă, cu predică și chemarea Duhului sfânt.
2. Deschiderea congresului.
3. Raportul comitetului central.
4. Raportul casierului central.
5. Misiunea internă: „Cum putem duce pe Hristos în mijlocul credincioșilor noștri?”

Tiparul și editura tipografiei diecezane ortodoxe române din Arad.

6. *Biserica și viața socială*: „Cum poate contribui biserica noastră la îmbunătățirea vieții sociale din parohie?”

7. *Atitudinea bisericii noastre față de cei de alte credințe.*

8. *Propuneri.* (Se vor anunța biroului central cel puțin cu 3 zile înainte de congres).

9. *Alegeri parțiale.*

Delegații despărțămintelor, aleși în înțelesul § 6 din regulament, cum și toți, cari doresc să participe, sânt rugați să se anunțe din bună vreme părintelui *Ioan I. Ardeleanu*, paroh în *Micălaca* (lângă Arad).

Membrii comitetului central se convoacă la ședință pe ziua de 22 Octomvrie a. c. ora 9 a. m. în una din salele seminarului ortodox din Arad.

În aceeaș zi la ora 6 seara se ține consfătuirea intimă a membrilor Asociației.

Arad, 1 Octomvrie 1923.

Biroul central :

Dr. Gh. Ciuhandu,
prezident

Gheorghe Maior,
secretar gen. subst.

Organizațiile preoțești din întreaga țară sânt rugate a-și trimite reprezentanți. Oaspeții sânt bineveniți.

Delegații organizațiilor preoțești din alte părți și ai așezămintelor publice (politice, culturale, militare etc.), cari ne vor onora cu prezența, vor binevoi să se anunțe părintelui prezident *Dr. Gh. Ciuhandu*, asesor cons., Arad.

Licitațiune minuendă!

În baza înaltei rezoluțiuni, a Ven. Consistor din Arad datul de 16/29 Septemvrie 1923, Nr. 3031/1923 prin aceasta să scrie Licitațiune minuendă, care se va ținea la 8/21 Octomvrie 1923 orele 9 și jumătate a. m. în comuna Mănăștur, (plasa Vinga), pentru predare în întreprindere a renovărilor reclamate la a) edificiul bisericesc cu prețul exclamării de 46.587 Lei 04 bani; b) la edificiul școlar cu prețul exclamării de 3800 Lei.

Reflectanții au a-și înainta ofertele în scris — în plic închis, adnexând vadiul de 10% în bani gata ori hârtie de vâloare: a) la edificiul bisericeii 4500 Lei; b) la edificiul școlar 3800 Lei.

Parohia își susține dreptul a preda numitele lucrări, aceluî întreprinzător, în care va avea cea mai depline încredere și garanță.

Reflectanții nu-și pot forma spese de drum și viatec.

Condițiunile, planul, și derivul speselor de renovare se pot vedea în zilele de 1/14 Oct. 7/20 Oct. 1923, la oficiul parohial ort. rom. de aici.

Mănăștur, la 27 Septemvrie 1923.

Comitetul parohial.

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: Censura presei.